

MIHÁLY PÁRDU CZ

De curînd ne-a ajuns o veste tristă. În țara vecină și prietenă a murit arheologul maghiar Mihály Párducz. Prin opera sa durabilă și vastă el va rămîne mereu în atenția specialiștilor arheologi și istorici. Studiînd arheologia Cîmpiei Maghiare (Alföld), din prima vîrstă a epocii fierului și pînă la venirea hunilor, Mihály Párducz a lăsat posterității lucrări în carese remarcă capacitatea sa de observare a fenomenelor arheologice și marile sale posibilități de interpretare istorică a datelor obținute în teren. Nu putem să nu remarcăm probitatea sa științifică, îmbinată cu credința sa fermă în capacitatea omului de a depăși momentele grele ale vieții și istoriei, credința sa nestrămutată în oameni, în semenii săi, pe care i-a prețuit și iubit.

Dintre cercetările sale dedicate hallstattului (prima vîrstă a epocii fierului) și epocii scitice din Ungaria amintim pe cea despre cimitirul de la Szentes-Vekerzug (*Le cimelière hallstattien de Szentes-Vekerzug*, în *Acta Arch Hung*, 2, 1952) sau pe cea dedicată descoperirilor scitice de la Artánd (*Graves from the Scythian age at Artánd*, în *Acta Arch Hung*, 17, 1965).

Párducz va rămîne multă vreme în istoriografia arheologică a Europei ca un neîntrecut cunoscător al antichităților sarmato-iazyge din Alföld, pe care le-a făcut cunoscute lumii științifice printr-o monografie în trei volume (*Denkmäler der Sarmatenzeit Ungarns*, I—III, în *Arch Hung*, XXV, XXVIII, XXX, Budapesta, 1941, 1944, 1950). A pus în valoare și alte complexe nesarmatice de epocă romană, cercetate de el în Cîmpia Ungară, dintre care amintim pe cele de la Makó și Ózd (v. *Eine Siedlung der Römerzeit bei der Stadt Makó*, în *Dolgozatok*, XV, Szeged, 1939; M. Párducz, J. Korek, *Eine Siedlung aus der Kaiserzeit in Ozd*, în *Acta Arch Hung*, X, 3—4, 1959).

Analizînd cu finețe, perspicacitate și spirit de discernămint descoperirile arheologice din Alföld și-a dat seama că vechile teorii privind înlocuirile mecanice de populații din zona Tisei și Dunării centrale nu mai pot fi susținute cu argumente concrete, căci nu reflectă realitatea arheologică. El a descoperit și cercetat numeroase complexe arheologice unde vechile elemente etno-demografice conviețuiesc, persistă, alături de noile grupuri pătrunse în aceste regiuni. Astfel, în epoca migrației vechi germanice și a venirii hunilor continuau să viețuiască în Cîmpia Ungară vechile comunități sarmatice și nesarmatice (v. *Hunkori szarmata temető Szeged-Othalmon*, în *Különnyomat a Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1957—1958*, Szeged, 1960; *Die ethnischen Probleme der Hunenzeit in Ungarn*, în *Studia Archaeologica*, 1, Bdp. 1964).

A fost unul dintre primii arheologi maghiari care s-au ocupat cu dacii din estul R.P. Ungare, lăsându-ne prima lucrare dedicată special acestui subiect, în care Párducz a adunat descoperirile dacice, în număr de 28 pe atunci, din zona Dunării, Tisei, Mureșului și Crișurilor (v. M. Párducz, *Dák leletek Jánosszáláson*, în *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve*, Szeged, 1956; *Neue Angaben zur Geschichte der Ungarischen Tiefebene des Mittel-Donau-Gebietes im IV Jahrhundert*, în *In Memoriam Constantini Daicoviciu*, Cluj-Napoca, 1974) În prezent aceste descoperiri sînt mult mai numeroase, și datorită cercetărilor sale, ajungînd la peste 60 de localități unde s-au găsit antichități dacice pe teritoriul R.P. Ungare (v. Zs. Vázy, *Die Daker am Gebiet von Ungarn*, în *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve*, Szeged, 1970). Párducz și-a dat seama de conviețuirea daco-sarmată din Alföld, de după pătrunderea sarmaților aici și de rolul jucat de influența romană, de pătrunderea importurilor romane în regiunile dintre Dunăre și Tisa, pentru aspectul civilizației de epocă romană din aceste regiuni (v. *Dák-szarmatakori temető és telep Hódmezővásárhely — Kakasszéken*, în *Arch Ert.*, 87, 1, 1960).

Cunoașterea istoriei Alföldului, pe bază de cercetări de teren, săpături și observații proprii, marele său curaj civic și probitatea sa științifică l-au determinat să scrie, în plină dominație fascisto-horthystă aceste cuvinte demne de a fi amintite ca o efigie a gândirii sale îndrăznețe: „în lumina noilor cercetări, importanța dacilor, stabiliți în Ungaria la sfîrșitul La Teneului și începutul epocii sarmatice, respectiv a moștenirii lor, a crescut considerabil. Influența acestei moșteniri se poate urmări în Ungaria și în descoperirile arheologice ale hunilor, ale avarilor, ba chiar ale perioadei arpadiene timpurii” (v. *Denkmäler der Sarmatenzeit Ungarns — A Szarmatakor emlékei Magyarországon*, II, 1944, p. 44).

Cercetările sale, puterea sa de pătrundere și observațiile fine asupra materialului arheologic sau altor cercetări (v. *Beiträge zur Geschichte der Sarmaten in Ungarn*, în *Acta Arch Hung* 7, Bdp. 1956; *Tsherniachow — Sintana de Mureș — Frühgepidische Kulturen in Ungarn*, în *Acta Arch Hung.* 26, Bdp., 1974) au făcut din studiile sale lucrări de referință și în istoriografia arheologică românească. M. Párducz s-a bucurat de mare prestigiu în rîndul cercetătorilor noștri. Prin lucrările sale durabile el va rămîne mereu un distins cercetător, cu lucrări ce vor interesa pe specialiștii și publicul din țara noastră. Gîndirea sa istorică, justetea observațiilor sale, probitatea și curajul său științific și civic, fac ca numeroase din studiile sale să slujească nu numai la cimentarea adevărului științific, ci și la întărirea prieteniei dintre cele două popoare, român și maghiar. Și trebuie să spunem că arheologul M. Párducz a stat cu toată simțirea și cugetul său admirabil alături de ideea servirii cauzei prieteniei popoarelor noastre prin pilda adevărului științific.

Gîndirea noastră, cercetările arheologice și simțirea noastră vor sta mereu alături de tot ce a înfăptuit progresist și mare — în spiritul adevărului științific — arheologul M. Párducz, căruia îi vom păstra o amintire neștearsă. Opera sa îl va situa mereu printre noi.